

րը տեսնելով ասոնց կատարելագործու-
թիւնը, յանձնեց Տօյի շինելու նոյն
մեքենայից նմանները, զանոնք իր ու-
նեցած Լափեկէյդի մեքենաներէն վեր-
սեպելով, որ ժամուան մը մէջ 9 հա-
զար օրինակ միայն կը տպեն, և ինչուան
հիմա աննման կը սեպուէին :

Հէրալտի տպարանը, որ Լիւ Լօռքի
նշանաւոր բաներէն մէկն է, 1,500-2,000
հոգի գործաւոր ունի. և լրագրին
տարեկան զուտ եկամուտն է 70,000
տոլլար, որն որ կը շահուի գրեթէ միայն
Ժանուցումներէն, որովհետեւ ընկերա-
գրութենէ եկած ստակը խմբագրու-
թեան ու տպագրութեան ծախքը չհա-
նէր :

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆՔ

Քանի մը անուանի մարդկանց կարգէ դուրս
զգացմունքները, մասնաւոր սովորութիւններն
ու առանձին ախորժակները :

Երեւելի մարդիկ ընդհանրապէս այն-
պիսի կարգէ դուրս զգացմունքներ, ի-
րենց սեփական սովորութիւններ ու ա-
ռանձին մասնաւոր ախորժակներ ու-
նին, որոնցմով ուրիշ անձինքներէ կը
զանազանուին, և որով կը ցուցնեն ի-
րենց սովորական կարգի մարդ չըլլալը :

Սմանք եղած են՝ որոնց տարւոյն մէկ
օրը սիրելի ու փափագելի կը սեպուէր.
ինչպէս՝ Լաբուէոնի՝ մարտ ամսուն 20^է.
Կարողու Ե կայսրը կը սիրէր Ս. Սատ-
թէոսի տօնին օրը (24 փետրուարի).
որովհետեւ նոյն օրը ծնած էր (1500^ն),
նոյն օրը կայսր ընտրուած էր, նոյն օրը
թագ կապած էր, նոյն օրը հրաժարած
էր կայսրութենէն, և նոյն օրը իր փեռ-
տինանտոս եղբայրը Պոհեմիոյ թագա-
ւոր ընտրուած էր : — Փրանկիսկոս Ա.
Կաղղիոյ թագաւորն ալ յունուարի
1^է նշանաւոր կը համարէր. վասն զի
նոյն օրը ծնած էր (1494^ն), նոյն օրը
իր հայրը մեռած, նոյն օրը թագաւո-
րած, նոյն օրը իր ազնիւ կարգած, և
նոյն օրը Կարողու Ե Լաբիզ մտած էր :

— Սեքստոս Ե սրբազան քահանայա-
պետը ծնաւ չորեքշաբթի օր մը (13
դեկտ. 1521), իր կրօնաւորական ուխ-
տը չորեքշաբթի օր ըրաւ, ծիրանաւոր
եղաւ չորեքշաբթի օր, պապ ընտրուե-
ցաւ չորեքշաբթի օր, և հետեւեալ չո-
րեքշաբթին իշխանութիւնը ձեռք ա-
ռաւ :

Ըստ Սուեթոնիոսի՝ ()գոստոս կայս-
րը սաստիկ կը վախնար կայծակէ ու
փայլակներէ, և կարծէր թէ վտանգէն
կը խալըսէր հետը միշտ ծովու հորթի
կաշի մը տանելով, և փոթորկի ժամա-
նակ գետնափոր ու կամարայարկ տե-
ղուանք կը փախէր պահուէրտելու : —
Հերակլիոս կայսրը՝ 59 տարուան եղած
միջոցը ծովը տեսնելով կարգէ դուրս
սարսափ մը եկաւ վրան : Կրթոր Լսո-
րիք ըրած արշաւանքէն դարձաւ, հէ-
րէա քաղաքին պալատը բնակեցաւ. և
որպէս զի Կոստանդնուպոլիս կարենայ
երթալ, Սոսիորի վրայ նաւակներով
կամուրջ մը շինեցին, և երկու կողմէն
տախտակներով ու ծառի ճիւղերով գո-
ցեցին, անանկ որ առանց ծովը տեսնե-
լու կրնար վրայէն անցուիլ : Եշխատու-
թիւնը արագութեամբ լմննալէն վեր-
ջը, կայսրը իբրեւ ցամաք երկրի վրայ
ձիով կամուրջը անցաւ ու մայրաքա-
ղաքն եկաւ : — Իդէզ տէ Լէկա սպա-
նիացի հռչակաւոր բանաստեղծը չէր
կրնար տեսնալ որ իր դիմացը քթախոտ
քաշուի : — Ի ուգոլիկոս ժ. Գ. մոխրա-
գոյն գլխարկներէն կը զգուէր : — Լի-
գոլ բարոյախօսին պէս երկչոտ մարդ
տեսնուած չէ. կը վախէր ասիկայ ճա-
նապարհորդութենէ, ջրոյ վրայ նաւա-
կով ժուռ գալէն, և իր կենաց վերջե-
րը՝ դողալով կը պտըտէր ճամբաներուն
մէջ, վախնալով որ չըլլայ թէ կզմինտր
մը գլխուն վրայ իյնայ : — Յավորիդի
խալաքի բանաստեղծը, որ 1682^ն մե-
ռած է, չէր կրնար վարդի հոտ առնել :

Սմանք մասնաւոր սէր մը ունեցած
են կենդանեաց վրայ. ինչպէս ()գոս-
տոս կը սիրէր թուլթակ մը, Կոմմոտոս՝
կապիկ մը, Հելիոգաբալոս կայսրը՝ սա-
րեակ մը : — Սորիոս՝ արեւմտեան պե-

տութեան կայսրը կը գուրգուրար հաւու մը վրայ, որուն անունը հռոմ գրած էր: Իր Սաւեննա եղած ատենը՝ Մալրիկոս առաւ զհռոմ քաղաքը 410 տարւոյն. և երբոր այն գերին, որուն կայսերական թռչնարանին հոգը յանձնուած էր, եկաւ գլուխէլու իրեն թէ խտալիոյ ու արեւմտեան պետութեան մայրաքաղաքը կորուսեալ էր, «Ինչպէս կարելի է որ հռոմ կորսուի, աղաղակեց կայսրը զարհուրած՝ միտքը իրեն հաւուն երթալով. դեռ վայրկեան մը առաջ ձեռքիս մէջէն կերակուր կերաւ»: Վովինները իմացուցին իրեն որ իր կայսերութեան մայրաքաղաքին վրայ էր խօսքը, և ոչ թէ հաւուն վրայ. ան ատեն մէկէն կայսեր սիրտը հանգրտացաւ: — Բաստերոնի քերթողը, որ 1802^{ին} մեռած է, քաղաղ մը կը սիրէր և իր բանաստեղծութիւններուն մէջ միշտ զանկիայ կը յիշատակէ: — Սինտ պեռնացի նկարիչը (մեռեալ ի 1814) Ռաֆայէլ Կառաւ անուանած է, որովհետեւ շատ կը սիրէր աս կենդանին ու գերազանց կերպով կը նկարէր զայն միշտ:

Բստ Բելոսի Գելլիոսի՝ Գեմոսթենէս շատ զարգասէր էր զգեստուց կողմանէ ու չափէ դուրս կը հոգար իր արտաքին երևոյթը: Եւկէց էր որ իր թըշնամիները կնամարդի կը կոչէին զինքը, և իբրեւ վատահամբաւ կ'ամբաստանէին: Նոյն բանը կը պատմուի նաև հորտենսիոսի վրայ, որ իր ժամանակին առաջին երևելի ճարտասանն էր՝ Կիկերոնէ ետքը:

Տէվի անգղիացի բնալոյծը վերէն վար կանաչագոյն զգեստ կը հագնէր երբ ձկնորսութեան երթալու ըլլար, իսկ որսորդութեան երթալու համար կարմիր կը հագուէր. և կը կարծէր թէ այս կերպ հագուելով՝ աւելի քիչ կը վախցընէր ձկներն ու վայրի կենդանիները:

Պութնէր բնախօսը օրը մէկ անգամ միայն իրեք փողի կերակուր կ'ուտէր:

Եսքիլոս ողբերգութիւն շինելու ժամանակը միշտ առջեւ ամանով գինի ու-

նէր: Նոյնպէս Միլէոս քնարերգակ ու Մարիստոփանէս կատակերգակ բանաստեղծները գինովութեան ատեն կը գրէին իրենց քերթուածները:

Պիւֆֆոն չէր կրնար իր գրաւոր զբաղանայը պարապիլ առանց զարդարանքով հագուելու, և ինչուան սուրն ալ կախած կը նստէր իր գրասեղանին առջև:

Պէզըն, Սիլվըն, Սարպիւրդըն և Միլիէրի գրելու համար երաժշտութիւն լսելու կը կարօտէին:

Թոմմըն անգղիացի բանաստեղծը ամբողջ օրեր անկողնին մէջ կ'անցընէր. և երբոր կը հարցընէին իրեն թէ ինչու կ'ընէր աս բանս, պատասխան կուտար թէ «Պատճառ մը չեմ տեսնար անկողնէս ելլելու»:

Գոռնէյլ, Սալլըրանչ և հոպպէս շատ անգամ մութի մէջ կ'աշխատէին. ընդ հակառակն Սէզըն պատմաբանը միշտ ճրագի լուսով կ'աշխատէր՝ թէ գիշեր ըլլար և թէ ցորեկ, և ու իցէ ժամանակ իրեն տեսութեան եկողներուն ամէն անգամ ճրագով կ'ընկերէր ինչուան տանը դռնէն դուրս:

Գիւթա ականաւոր իրաւագէտը միշտ գետնի վրայ կը գրէր՝ փորուն վրայ պառկած, և իր գիրքերն ու թուղթերը նմանապէս գետնի վրայ դրած էր:

Սայմման գերմանացի մատենագիրը (մեռեալ ի 1743) իր կեանքին մեծ մասը ոտքի վրայ անցուց. և որպէս զի իր դրած առաջագործութիւնը դեմ չընէ, երեսուն տարիէ աւելի իր ուսումնարանին մէջ ամենեւին աթոռ չունէր:

Չիմարոզա երաժիշտը բարձրաձայն աղաղակներու մէջ կը գրէր իր եղանակները, և Ուրապէսն ու Գալպիսի ահաւորութիւն տաղերգութիւնները իր բարեկամներուն հետ խօսելու ու խընտալու ատեն շինած է: — Սալիէրի իր երաժշտական երևակայութիւնը բորբոքելու համար կ'երթար արագ արագ կը քալէր ան փողոցներուն մէջ, որոնք բաղմութեամբ լեցուած էին: — Բաէզիլլոյ անկողնին մէջ պառկած եղանակներ կը հնարէր: — Սէհիւլ ալ

իր գաշնակին վրայ մեռելոյ գտնակ մը գնելով կ'աշխատէր :

Ահոնարտոյ տա Ա ինչի երբոր նկարել կ'ուզէր, առաջ միշտ երգեր կը շինէր :

Արդին պաշտօնեայն անհաւատալի սէր մը ունէր գեղեցիկ ու աղէկ խոպուպեալ կեղծամներու վրայ, և հաւաքում մը ունէր ութսուն կեղծամի :

Տոնադէլոյ փլորենտիացի արձանագործը (մեռեալ ի 1466) սովորութիւն ունէր կողովի մը մէջ դրած իր ստակները խուցին պատէն կախել : Իր գործաւորներն ու բարեկամները ուղածնուն չափ կը կ'ընէին կողովը :

Պիժովըն երեւելի երաժիշտը ճաշէլէն ետքը ամէն օր տունէն դուրս կ'ելլէր ոտքով պտրտելու երկայն ժամանակ՝ եթէ անձրև ըլլար, եթէ քամի, կամ կարկուտ :

Բադէր ունկարացի չափաբերը ամառը երկու ժամ միայն կը քնանար գիշերը, ու ձմեռը չորս ժամ, և մնացած ժամանակը անխոնջ էր յաշխատութիւն :

Ալեապէքի գրականը, որ 81 տարի ապրած է, բոլոր կենացը մէջ երկու անգամ միայն Փլորենտիայէն դուրս ելաւ . մէյ մը Ֆիէզոլէ քաղաքը տեսնելու համար, որ անկից 2 փարսախ հեռու է, և մէկ անգամ մըն ալ մեծ դքսին հրամանաւր մայրաքաղաքէն 10 մղոն ատել հեռու գնաց :

ԲՆԱԿԱՆՔ

ԲՆԱԽՈՍՈՒԹԻՒՆ

Դադարումն զարգացման :

Արդացման դադարումն այնպիսի մեկնութիւն մըն է, որ գիտութեան շատ դժուարութիւնները փարատեց, շատ մութ կէտեր լուսաւորեց, և օր աւուր վրայ ետեւէ է հաստատելու թէ երկրիս այլ և այլ ժողովուրդները մի և նոյն սկիզբն ունեցեր են, Ղաջին նայուածքով՝ այս ժողովուրդոց վրայ տես.

նուաժ անհամեմատ տարբերութիւնը կարգէ դուրս կ'երևայ, մանաւանդ հասակնին նկատելով : () Երկնակի համար, ինչ մեծ տարբերութիւն կայ ընդ լաբոնացին և ընդ բաղակոնացին, որոնք մարդկային ցեղին չափազանցութիւնները կրնան սեպուիլ, մէկն հասակին կարծութեամբը, միւսն երկայնութիւն . ուր երկուքն ալ ծնած ատեննին մի և նոյն հասակն ունին, տարիքին հետ բաղակոնացին կը մեծնայ, իսկ լաբոնացին գրեթէ չմեծնար : Արեմն լաբոնացին կը դադրի զարգանալէն :

Այնպէս մորթին գոյնն ալ այնպիսի մէկ տարբերիչ հանգամանք մըն է, որ ամենեւին չենք տարակուսիր խորելու կովկասայինը հնդկէն . մէկն է ճերմակ, միւսն է սև : Բայց սակայն այս երկու բաւերս՝ ճերմակ ու սև, որոնցմով կը զանազանենք այն երկու մեծ ցեղերը, կովկասայինն ու եթովպականը, ճշգրտութեամբ առնուած չեն . վասն զի ճերմակներն ալ ունին իրենց սևաշէն, թէպէտ և քիչ քանակութեամբ, ուր հնդկներուն մորթին տակն առատ է այս գունաւոր նիւթը : Արեմն յատկապէս խօսելով՝ բոլորովին ճերմակ մարդ չկայ, ինչպէս նաև բոլորովին սեւա հագիւ կը գտուի : Երեսն ալ նկատենք իրենց ծնած ատեննին, կը տեսնենք որ գունի կողմանէ ամենեւին տարբերութիւն չունին, երկուքն ալ ճերմակ են : Իրաւ հնդկին մորթին քանի մը մասը սև կ'ըլլայ, ինչպէս եգուպներն ու փոշոր, բայց սաղմնական վիճակին մէջ այս տարբերութիւնս ոչինչ է, ուստի պզտի ճերմակն ու սևուկը բոլորովին նման են իրարու : Ատքէն հնդկին մորթն երթալով կը սևնայ, ուր ընդհակառակն ճերմակինը նոյն կը մնայ : Արեմն ճերմակին սևանիւթը կը դադրի զարգանալէն :

Այլսոյն ձևը, նկատմամբ իմացակա նութեան, շատ մեծ տարբերութիւն կը բերէ, վասն զի անոր փոփոխմամբը ուղեղին ձևն ալ կը փոխուի, որ մեր ամէն կարողութեց կայանքն է : Բաղդատենք մաքոյացւոյն գլուխը կովկասայ.